

Ut av skattkammeret

Kommunalt arkivmateriale

Henrik Wergelands "Archiv-vise"

Archivaren,
-- Gud bevar'en
kvæles fast af Støv
I sit kjælderlukke
maa med Savn han sukke
mod Pokalen
tømt i Svalen
af det friske løv

Tidligere arkiveringspraksis....

En gjorde kommunekassereren merksam på at en ikke var tilfreds med denne form for arkivering og foreslo at dokumentene ble satt inn i f.eks. brevordnere etter et bestemt system. Dette betegnet kommunekassereren som "tøvprat" og mente dertil at han ikke hadde noen plikt til å ta hand om kommunens verdipapirer. Langt alvorligere er det at en del av kommunens verdipapirer (eiendomsdokumenter) ikke er samlet i nevnte eske. Enkelte dokumenter oppbevares på formannskapskontoret og noen er etter alt å dømme "ute på bygda."

Hvem er dette?

Menneskesyn og mentalitetsendringer

- "Til nevnda som har å ta sig av løsaktige unormale kvinnfolk.....Desuten er det ikke noen mening i å betale kr. 6,- pr. dag for et sådant menneske." (Fattigstyre 1943)
- Fra arbeidsløs til arbeidssøkende

Minoriteter i offentlige arkiver

Rasemessig er befolkningen sterkt oppblandet med finsk og lappisk blod. Der er fra Statens side ikke på langt nær gjort tilstrekkelig for gjennom systematisk skolegang å bringe barna norsk tenkesett og lynne. En flerhet av de eldre snakker frædeles lappisk eller finsk. Ungdomsskolen i Lyngseldet, hvis tilblivelse vesentlig skyldes en enkelt mann, skolebestyrer Leigland, danner her en undtagelse, og har bidratt sterkt til å utjevne raseforskjellen. Det er kun et tidsspørsmål når denne raseforskjell er ute av verden. Assimileringen er allerede langt på vei. Som etterkommere av verdens beste idrettsfolk bringer det finske innslag med sig en seig utholdenhet som ikke gir tapt i første omgang. Det lappiske innslag er selvsagt vanskeligere, idet det skal mere enn en generasjon til for et nomadefolk å bli fastboende.

Minoriteter i offentlige arkiver

Hvad Øvænerne angaar , da ere de i almindelighed, et meer due
ligt og arbejdsomt Folk, forstaae Sig bedre paa Jordbrug end Fir
nerne. og langtfra ikke af saadan vild Art. Deres Sprog er
beslægtet med det lappiske ; men klinger ikke saa barbarisk.
Begge tales her om hinanden ; men det sidste meer almindeligt -

Alf Kiils avskrift av misjonsjournal skrevet på slutten av 1700-tallet. Kille testamenterte deler av sitt privatarkiv til sin hjemkommune, Målselv.

Kommunalt arkivmateriale

- ”For en god fremstilling av sosialhistorien vil ikke kommunearkivet være den eneste kilden, men den vil være en helt uunnværlig kilde”

(Gå til kommunearkivet med lokalhistoriske fremstillinger, s.82)

Sundhetskommisjonen i Throndenes Preæstegjeld 1858-1931

- Der vedtages følgende regler for rengjøring efter tuberkuløse syge:
 - Efter at alle møbler er bragt du, vadskes vedkommende rum, saavel loft som vægge og gulv med rent vand og grønsæbe og en 2% opløsning af lysol.
- Forslag til sundhedsforskrifter for Harstad byggekommune
 - § 1 Alle inden Harstad byggekommune beliggende pladser, gader, veie, brygger, strandbredder, gaardsrum, postrum, rendestene, veigrøfter, afløpsrender og byrender må holdes rene og fri for stank
 - .. En gang ugentlig..hver lørdag... at rengjøre sine gaardsrum...og for hovedveiens vedkommende indtil den halve bredde

Jordmora i Målselv anno 1890

- 36 barn ble født dette året, 16 jenter og 20 gutter
- Inneholder opplysninger om mor, fødsel og barn
- I 1890 var snittalderen for mødrene 30,14 år
- Eldste fødende, Pernette, var 46 år og fikk i 1890 sitt 13. barn
- Gjennomsnittlig barnetall pr. familie 4,48 barn
- 6 mødre hadde ikke født barn tidligere
- Protokollen underskrevet – B.C.Nilssen
Jodermoder

Fortegnelse over spedalske 1859-1872

- ”Hele familien lever i stor fattigdom, Faderen født i Norge, Moderen i Sverige.... Hun har været i Tjeneste som... de sidste 2 Aar og lidt meget ondt.”
- ”Hun er i Tjeneste på Gaarden Tennes i Balsfjorden...
- 9/12 67 Skal opholde sig ved Sagelvvandet, Opholder sig der fremdeles 7/6 72. Den Mand, hvis Hus hun er, beretter at hun er blind paa det ene Øie og har mistet Næsen, men at han ikke ved, at hun fremviste andre sygelige Phenomener.

Fattigvæsenet 1887

- "Da Peder Hansen er her med Besked fra Dem, om man bør hjælpe Anders Klasen med Klæder for at komme sig over til Amerika, kan jeg dertil svare, at det henstilles Dem at handle paa bedste Maade og til mindst mulig Utgift for Fattigvæsenet. Har her faaet Kr. 40,- til Billett fra Maalselven til Throndhjem, men af disse Penge faaer han naturligvis en Del til overs efterat have løst Billett. Saafremt Fattigvæsenet skal træde støttende til da maa De forbeholde Dem at forvalte over disse Kr. 40,- og saa følger med ham ned til Maalsnes og løse Billett til Throndhjem eller overlevere til Pedersen saa mange Penge som der tiltrenges til Billett og saa sørge for at Resten af Pengerne blive benyttet paa bedste Maade. Dernæst maa De lade ham skrive under paa vedlagte Tilstaaelse om, at ? Fattigvæsenet til, saafremt den ikke allerede før er Fattigvæsenets Eiendom. Skulde der, efterat disse Betingelser ere oppfyldte endnu mangle ham det nødvendigste, da faaer De i al Nødtørftighed hjælpe ham."

....men det gaar ikke an at lade fattige mangle det nødvendigste.

- Peder Nilsens kone er her og beklager sig over, at huset er meget kaldt, da det er så aabent at det fyger ind. Deri er visst meget sandt, da huset var i daarlig stand. Kaldt er det utvilsomt. Jeg skal derfor bede Dem gjøre alt, hva De kan, for at sætte huset saa godt, at det går an at bo der uden at tage Skade på Helbreden. Havde der været et hus at faa lejet, så havde jeg straks lejet det, men jeg ved ikke af noget. Gjør nu alt, hvad gjøres kand med huset.
- Desuden maa disse folk vel faa mer end blot mel til å leve af; de ejer intet andet end sild til brødet, og det holder de ikke du med. De har visstnok for en tid siden faaet lidt smør, siger konen, men i det sidste intet uden mel. Man maa vel strække sig noget længere og lade dem få lidt smør, flesk eller sirup; for bare sild til brødet klarer de sig vist ikke med, da de heller ikke har melk. Vel er det saa, at dette koster noget; men det gaar ikke an at lade fattige mangle det nødvendigste. Før nytaar ser jeg ikke utvej til at faa afholdt fattigkommissionsmøte og behandle sagen. De faar derfor gjøre alt som kan og maa gjøres for disse folk indtil videre

”Fattigkassa”

Møteprotokoll - Trondenes fattigstyre 1927

- Forslag til budsjett for 1928-1929
 - Utsatt i fast forpleining kr. 3590,-
 - Andre fattige kr. 8365,-
 - Sindsyke kr. 3005,-
 - Andre syke kr. 3000,-
 - Begravelsesomkostninger kr. 300,-
 - Fattige i andre kommuner kr. 2050,-
 - Abnorme kr. 0,-
 - Forskjellige utgifter kr. 380,-
 - Underskudd for 1926-1927 kr. 1939,-
 - Til sammen kr. 22 629,-
 - Påregnelige refusjoner kr. 2 727,75
 - Til utdeling kr. 19 901,25

Skoletilsyn

- Aar 1891 den 4de Januar afholdtes Kredsmøde for Latternæs Kreds på Sandsnæs. Af Stemmeberettigede i Kredsen mødte 24. Som Sag Nr.1 forelaa, om Læreren skal haave Lov til at anvende legemlig Straf i skolen. Det blev bestemt at legemlig Straf kan benyttes saalenge den nåværende Lærer holder skole med 23 mod 1 Stæmme, paa den Maade som Skolelovens § 74 foreskriver.

Skoledagbok for perioden 1883-1891

Fra 23/3 til 28/3 maatte Skolen indstilles paa
 Grund af Lærerss Sygdom.
 Adv. form. 9/4. 1885. Læreren. Sj. Ligegyldighed.
 Hjælpeløshed. o.
 17.
 Broderen sj. maatte ro med Faderen.
 Adv. form. 11/4. 1885 Læreren. Hjælpeløshed.
 12. so so 11/4. 1885 so. Ligegyldighed?
 so so 11/4. 1885. Ror Fiske med Faderen
 Sj. hele tiden.
 Adv. form: 8/4. Læreren. Ligegyldighed
 9. so so 11/4. 1885 Hjælpeløshed.

Årsaker til fravær i
1883

-Ligegyldighed

-Hjelpeløshed

-Ror fiske med
Faderen

-Syg

-Syg i hovedet
(skab)

-Til dels Uveir og
Madmangel

-Faderen maatte sy
Komager til
Børnene før han
kunde sende dem i
skolen

Evakueringen 1944/1945

- Skoleprotokoller
- Evakueringsregistre
- Forsyningsnemnd
- Kommunestyreprotokoller
- Formannskapsprotokoller

Avgangsprøve i norsk anno 1945

”Et minde”

- Vi evakuerte som er fløttet fra vårt heim, og er kommet midt blant fremmede. Vi veit godt hvaslags tur vi har gjort. Og jeg trur om det går fem år mindes vi det. For da vi reiste heimefra trudde jeg at vi ble bare en par veker. Vi var akkurat som trekkfugler, og vi visste ikke hvor det bar med oss. Jeg mindes bare hvor sjøsyk jeg var, da vi for ute på det åpne hav. Jeg ønsket meg mang en gang tilbake til min heim. Da vi kom til Tromsø var jeg glad for jeg tenkte at vi ikke blir å fare lengere. På Tromsø ble alle evakuerte godt mottatt. På Sagatun fikk vi gratis morgen, middag og kvelds. Så det var en trøst. En halv veke var vi på Tromsø så ble vi å fare videre. Jeg begynte alt å grue meg, og hvor bar det hen viste ingen. Jeg la meg og viste ikke nogen ting, men det hørte jeg at sjø var det. Jeg våget ikke stå opp, for jeg regnet med at vist jeg no står opp, blir det å spy. Jeg måtte ligge helt stille. Bare hunden og katta såg jeg. Men på dekket var det bråk og tur, så det var en flyalarm. Jeg ønsket meg heim. Og jeg tenkte med meg selv at her blir man bare å li for en manns skyld.

Forts. "Et minde"

- Da vi kom til Gryllefjord, ble jeg glad, jeg tenkte at det var her vi skal bo, å kor jeg gledet meg. Vi fikk gå på land klokken var åtte om kvelden. Der fikk vi margarin småbrød og mangt annet. Klokken tolv la jeg meg til å sove. Og da jeg våknet, gikk jeg opp på dekket for å se; nei hvor er vi no, er vi ikke ennu fremme? Ja. No er vi fremme, sa skipperen. Jeg ned i en farlig fart og fikk på meg klærne, så gikk jeg på land. Så var det en strev å få sakerne på land, i to dager arbeide vi så vi var ferdige. Men vi evakuerte, vi mindes nok lenge denne turn. For vi reiste ikke med den tru at vi ble bare et par veker. Og det skal være moro å få komme tilbake til våre heim. Øst og vest heime best. Og jeg for min del ønsker ikke slik tur mer, nei aldri mer. Og vi får no håpe at vi må møte hverandre, og at vi må få fløtte heim snart. Og vi kan takke vår far som er i himmelen for det gode han har gjort mot oss. Vi ble godt mottatt av folkene i Rødsand. Og vi har snart vore her i et halvt år, jeg ønsker ikke lengere.

Krigshandlinger

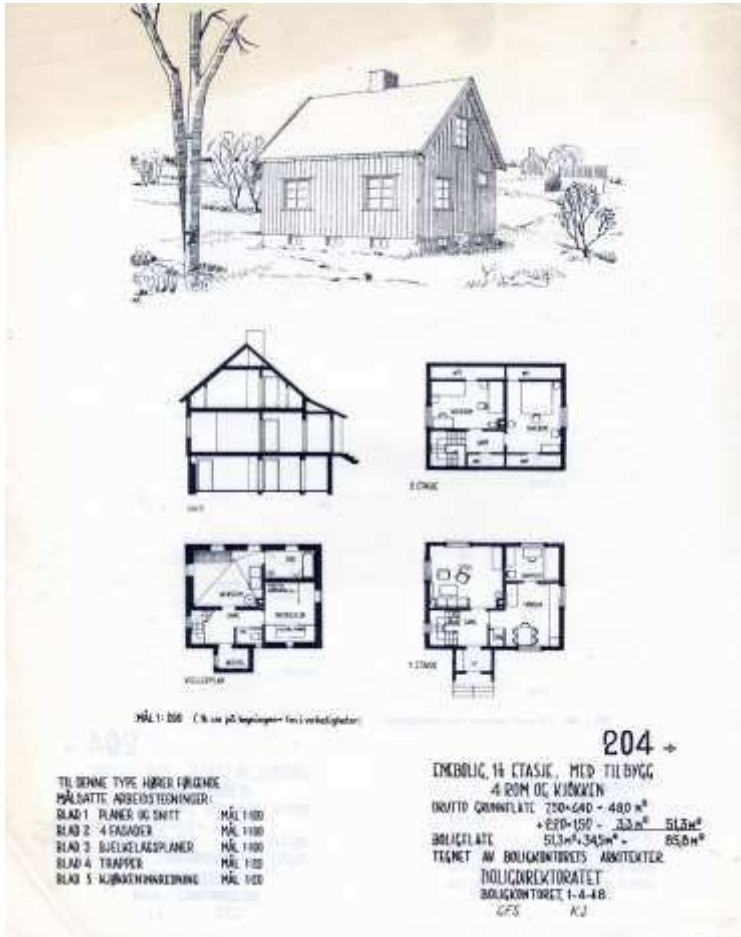
- Russisk u-båt, K-21, åpnet ild mot flere fiskebåter på Svensgrunnen 12. april 1943.
- "Havegg", "Frøy" og "Øystein" ble skutt i senk. "Skreien" fra Gryllefjord med 7 mann om bord ble ført til Poljarnyj, Murmansk. 3 døde i russisk fangenskap.
- 13 omkom, de fleste fra Torsken.

"Den sorg som nu kommer er vanskelig å forklare.....

Folk strømmte ned på kaiene for å se hvem det var. Alle stod med de tankene "Kanskje er det våres som kommer."

....De som ikke kom var "Skreiens" mannskap. Noen tror at folket er kastet på sjøen. Andre at de er i Russland."

Gjenreisningen i Nord-Troms

”I 1946 kom entreprenøren som skulle begynne å sette opp uthusene i Isaks bygd i løpet av sommeren. Han var sørfra og mente han hadde god greie på hvordan alt skulle være. Isak fortalte han at telen rakk ned til 1,80 meter, så til den dybden må fundamentene gå, sa Isak. Nei, sa entreprenøren, og nei sa Finnmarkskontoret. Følgene ble at byggingen stanset hos Isak som var så vanskelig, men fortsatte hos de andre i bygda som valgte å tie stille. Våren etter var alle de nye kjellermurene gått i filler og knas, og hos Isak var det bare et gapende jordhull.”

Oslo-deputasjonen

Ordfører og kontorsjef i møte med sentrale myndigheter
1956

- På en spøkefull bemerkning fra statsråden om hvad vi fra Kåfjord bragte ham, svarte vi i samme tone: Herr statsråd, vi tilbyr Dem ledig arbeidskraft. Statsråden lo, og det samme gjorde statssekretær Gøthe som var tilstede.
- Møte med industriminister Sjøstad

”Barnet og Pulten”

Et forfriskende Duschbad?

- Ved Hjælp av dette ænkle Apparat kan enhver paa det hurtigste og letteste Maade skaffe seg og andre et forfriskende Duschbad
- Man undgaar ved dette Aparat at faa Vandstraaler i Hovedet, hvad flere Læger anser for usundt, og mange badende finder ubehageligt.
- Samtidigt opnaar man, at Haaret ikke bliver vaadt, hvad der især for Kvinder er en stor Behagelighed

Billigste Bade-Indretning
10 Kr. for Skoler og Hjem. 10 Kr.

Bade-indretningen „NEPTUN“ består af et elegant smykket ringformet Metalrør med over 50 Udsringsåbninger samt en tilhørende 1 1/2 Meter lang Gummilange. (Længere Gummilange kan i Tilfælde erholdes mod et ubetydeligt Prisstilleg.)
Ved Hjælp af dette enkle Apparat kan enhver paa den hurtigste og letteste Maade skaffe sig selv og andre et forfriskende Duschbad.

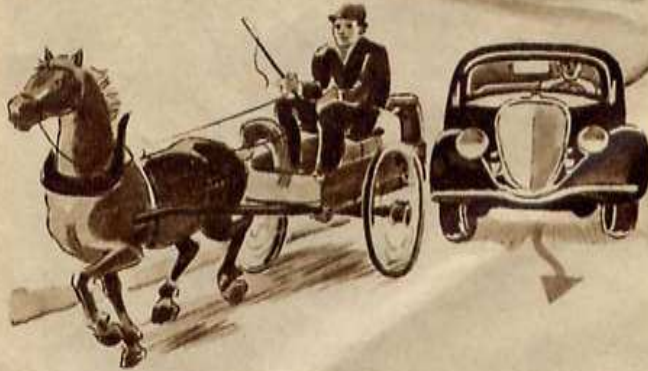
1. Bade-Indretningen „Neptun“ kan, uden Hjælp af en Installatør og uden særlige Forberedelser, straks anbringes ved hvilken som helst Tappeskrån, f. Eks. i Kjøkken, Kælder, Soveværelse eller Badestue eller påsættes en Vandbeholder – blot med Benyttelse af en almindelig Bølle, hvis man ikke har særligt Badekar.
2. Man undgaar ved dette Apparat at få Vandstraaler i Hovedet, hvad flere Læger anser for usundt, og mange badende finder ubehageligt.
3. Samtidig opnaar man, at Haaret ikke bliver vaadt, hvad der især for Kvinder er en stor Behagelighed.
4. Da „Neptun“'s særlige Vandstråler gaa ind og rører langs Kroppen, spænder der ikke Vand paa Gulvet under Badningen.

Apparatet, inklusive 1 1/2 Meter Gummilange, leveres til den billige Pris: 10 Kroner. Et „Neptun“-Apparat, omhyggelig indpakket, kan forsendes med Pakkeposten over hele Landet mod et Porto-Tilleg af 50 Øre. (Hvor der er Jerubandforbindelse, falder Fragten billigere.)

Skriv til **Parmanns Læremiddel-Anstalt,**
Kjøbenhavn.

Parmanns Bogst.

Fra brosjyre utgitt av NAF 1939
"Trafikkregler for skolebarn"

Kjører du med hest, *skal* du holde godt i tøm-
mene. Møter du et annet kjøretøy, eller vil en
annen kjørende framom, *skal* du kjøre lengst
mulig til høyre side. I mørke bør hestekjøre-
tøyer være forsynt med «kattedyne».

**Den som ikke overholder trafikkreglene, er
hensynsløs mot sin neste.**

Samferdselsproblemer

Sandstrøing av vegen.

Under mildvær har vegvesnets folk drevet med sandstrøing av vegen i Øverbygd til stor ergrelse for trafikkerende uten bil. Som det nu praktiseres er det ufremkommelig for hest med slæde etter vegen, idet det slenges grus over hele vegen med små mellomrom. En er derfor så fri å henstille til Vegkontoret, om få endret sandstrøingen til å gjelde bare den ene side av vegen og da i bakker og svinger. Med en slik ordning ville det være fremkommelig for alle og skulde være like sikkert for bilene.

Sendes gjennom Øverbygd formannskap.

Øverbygd den 18 januar 1946.

Asbj. Solberg.

Man må tidlig krøkes...

